

Teadsin, et terveid lapsi ei ole

TEKST ANNELI LAHE
FOTO VIDA PRESS

Marianne (44) ja ta abikaasa **Mihhail** (35), kes kasvanud suurtes peredes, ei kujutanud ette elu ilma lasteta. Ometi läks 12 aastat enne, kui nende pere täienes kaheaastase **Taneliga**, kes siiani peab kandma oma bioloogilise ema pärandust – C-hepatiiti.

Marianne:
Kui olime abielus olnud kuus aastat, otsustasime, et võiks läbida arstliku kontrolli. Esimesena läksin mina ja sain vastuse, et kõik on korras. Vahepeal käis ka mees uuringutel, mille tulemusena jäi arusaamatuks, kas tal on viljatusega probleeme või mitte. Samal aastal jäin siiski lapseootele, kuid kahjuks katkes rasedus esimesel trimestril. Sama aasta sügisel jäi rasedaks mu noorem õde – olen sageli mõelnud, et meil oleksid ju sama vanad lapsed... See oli mulle väga raske kogemus.

Tegime veel ühe katse – kunstliku viljastamise. Tunnustan neid, kes seda mitmeid kordi proovivad, mulle piisab ühest. See protsess oli minu jaoks väga kurnav nii emotsionaalselt kui ka füüsiliselt.

Ma ei mäleta, millal otsustasime lapsendamise kasuks ja kes oli algataja, kuid sel teemal oli varemgi juttu olnud. Kindlad sammud astusime aga aastal 2014, kui kirjutasime selleks avalduse ning viisime dokumendid Harju maavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiu talituse peaspetsialisti kätte, kelle aitas meil leida MTÜ Oma Pere. Selleks ajaks olime abielus olnud juba 12 aastat.

Avalduses tuli märkida, millist last soovime. Meie sooviks oli terve kuni kolmeaastane laps, sugu polnud oluline. Kahe kuu pärast külastaski meid kodus psühholoog, kes kirjutas 13lehelise uuringu meist, meie perest ja sugulastest. Huvi pakusid ka meie töö, palk, hovid jne. Seejärel jäime ootama. Käisime Oma Pere grupinõustamisel, kust saime häid näpunäiteid. Sedagi, et ei tasu passiivselt oodata, sest nii võidki ootama jääda. Enne meid oli järjekorras 200 peret. Räägiti ka võimalikest haigustest, mida põevad vanematelt lahutatud lapsed, sealhulgas HIV-positiivsetest ning C-hepatiidi-ga lastest.

Olime informeeritud, et enamik lapsi, kes satuvad turvakodusse või lastekodusse, on pärit hammasrataste vahele jäänud vanematelt ehk siis peredest, kus tarvitatakse

ohtralt alkoholi või narkootikume. Erandiks võib loomulikult olla ka väga noore ema sünnitatud laps, keda ema pole võimeline üles kasvatama või perekond ei aktsepteeri, kuid see pidi olema harv juhus. Lapsed olevat enamjaolt hoolitsemata, alatoitunud, võib esineda väärarenguid või arengupeatust. Mõistsin, et terveid lapsi palju polegi, kuid Downi sündroomiga või HIV-positiivset last polnud ma valmis siiski kasvatama. Mulle tundus, et meie ühiskonnas võib selliste lastega toimetulek olla ülimalt raske.

Siiski otsustasin end kurssi viia eri haiguste sümptomite, kulu ja raviga. Lõpuks jõudsime koos abikaasaga järeldusele, et võtame selle lapse, kelle jumal meie teele toob.

Saatsin ametnikule uue kirja, kus andsime teada, et oleme nõus võtma ka kuni nelja-aastase lapse, ka haige lapse (isegi mitu last, kuna teadsin, et õdesid ja vendi teineteisest ei lahutata). Peagi selgus, et selline laps oli olemas.

ESIMENE KOHTUMINE

2015. aasta hiliskevadel pakutigi meile kokkusaamist kaheaastase Taneliga. Poiss oli imearmas, kuid väga ehmunud, krampis, täis väikesi punaseid punnikesi ning hingas raskelt. Esimese kohtumise jooksul ei naeratanud ta kordagi ning polnud üldse millestki huvitatud. Ei aidanud ka mänguasi, mis meil

Taneli ema ei lõpetanud narkootikumide tarvitamist ka raseduse ajal.

soovitati kaasa võtta. Alguses me ei saanud isegi aru, kas ta räägib või mitte. Jalutasime temaga käest kinni hoides, õieti hoidis tema meil kõvasti näpust kinni. Juba samal õhtul andsime ametnikule teada, et võtame poisi.

Peab tunnistama, et olime mõlemad abikaasaga sisemiselt parasjas segaduses ning rääkida ülevoolavatest tunnetest oli vara. Küll olime kindlad, et just selle poisiga soovime jagada oma armastust ja elu. Meile anti võimalus teda külastada iga päev ja iga kohtumisega muutus ta avatumaks, lasi end kallistada ja abistada.

C-hepatiit Eestis

Eestis on C-hepatiidiga nakatunuid 1,5% elanikest. See on hinnanguliselt 20 000 inimest, kellest enamik ei tea, et nad viirust kannavad. 80%-l nakatunutest areneb krooniline C-hepatiit, mida nimetatakse ka vaikseks tapjaks (*silent killer*), kuna haiguse süvenemine võib põhjustada raskekujulist maksakahjustust tsirroosist kuni maksavähini ja seda sageli ilma eriliste tundemärkideta.

C-hepatiidi viirus levib peamiselt nakatunud vere kaudu. Viiruse ülekandumiseks piisab isegi ühest veretilgast.

Allikad: doonorvere skriining, hepatiit.net

Paaril korral jalutasime parklasse. Tahtsin talle näidata meie autot, et sellesse istumine ei oleks poisile ära viimise päeval üllatuseks, kuid poiss keeldus autole lähemale minemast. Lastekodutöötajalt saime pärast teada, et lapsi sõidutatakse tavaliselt tööautoga arsti juurde – ilmselt siit ka hirm.

Tanel on olnud pideva arstliku kontrolli all ning vereanalüüside andmine on olnud väikesele inimesele kindlasti hirmutav. Nimelt on Tanel üks neist lastest, kelle sünnikingituseks polnud mitte voodi kohal rippuv karusell, vaid hoopis C-hepatiit ning HI-viiruse kandmise oht. Taneli ema oli narkomaan, kes vaatamata lubadustele ei lõpetanud narkootikumide kasutamist ka raseduse ajal. Lapse huvides sündis Tanel keisrilõikega, kuid juba sünnitusmajas, pärast esimesi analüüse selgus, et ka tema veres on jälgi narkootikumidest. Tanel viidi kohe sünnitusmajast turvakodusse. Algul ema külastas oma last ja soovis isegi ta enda juurde võtta, kuid ei suutnud täita lastekaitse nõudmisi elukoha ning võõrutusravi kohta. Ühel hetkel ei saanud lastekaitse enam emaga ühendust.

KOJU!

Saabus kojutulekupäev. Tort ja lilled käes ning pidulikes riietes, läksime Tanelile järele. Poiss ootas meid oma rühma riidehoius, kus panime talle uued rõivad selga ja tegime mälestuseks mõned pildid. Meil oli küll hirm, kuidas ta autosse saame. Meie suureks rõõmuks nõustus ta mulle sülle istuma ja

Vanemate ja lapse nimed on privaatsuse huvides muudetud. Foto illustreeriv.

hiljem isegi oma turvatooli ning nägi välja vägagi rahulolev.

Kodus pelgasime, et järsku avaldab poiss päeva lõpus soovi turvalisse keskkonda naasta. Olime positiivselt imestunud, kui ta öhtul meie vahel voodis lebedas mõlemale otsa vaatas, naeratas ja uinus. Esimesel nädalal tundus kõik imeiline. Kuid nii lihtsalt kõik siiski ei läinud.

Meid hoiatati, et Tanel võib öösiti karjuda. Meie üllatuseks karjus ta öösel harva, umbes korra kuus. Kuid seda, et ta karjub päeval 30-40 minutit jutti, ei osanud me oodata. Siis hakkas ta ka hammustama ja lööma. Oma käitumises oli ja on poiss hästi emotsionaalne: kui rõõmus, siis täiega, ja kui miski ei meeldi, siis ägedalt ärritunud. Sellised vihahood võisid tulla väga ootamatult ja olid ka meile ehmataavad. Mäletan, kui tegin süüa ja laps jooksis mu juurde, kallistas ning siis hammustas mind säärest nii, et karjatasin. Hammustada ja lüüa on saanud ka meie lähisugulaste ja tuttavate lapsed. Suhtlesin teiste emadega, lugesin teemakohast kirjandust. Mõtlesime, mis võiks olla sellise käitumise põhjus.

Emotsionaalselt oli see aeg meile tohutult raske, aga taganeda oma otsusest me ei tahtnud. Olime kuulnud, et lastekodulapsed jäävad maha igasuguses arengus – meie rõõmuks arenes Tanel aga üle ootuste kiiresti. Oma terava mõistuse, hea loogilise mõtlemise, kiiresti kasvava sõnavara, uute oskuste ja emotsionaalsusega on ta meid igati imestama pannud.

SUHTED JA SUHTUMISED

Poja C-hepatiidist olen paljudele rääkinud ning hiljem kahetsenud. On paar perekonda, kellelt ma poleks iial oodanud sellist pelglikkust – põhiliseks hirmuks on ikka see, et mis saab siis, kui koos mängides juhtub mõni trauma ja laste veri seguneb. Õnneks suhtleme ikka edasi. Muidugi on ka neid, kes on haigusest teadlikud ning säilitavad rahumeelse oleku. Teades nüüd palju rohkem C-hepatiidist ja osalenud aidsiteemalistel konverentsidel, võin kindlalt öelda, et mina ei pelgaks võtta perre ka HIV-positiivset last.

Adopteerimisse suhtub enamik inimesi ülipoitiivselt, kuid mõned

Oma käitumises oli ja on poiss hästi emotsionaalne.

on siiski olnud väga imestunud või öelnud, et “ärge muretsege, küll tulevad ka omad lapsed”. Ühele neist vastasin, et meie pojake ongi see oma.

Nüüdseks on pojake meie peres olnud juba aasta. Lööve on kadunud ja hingamine normaliseerunud. HIV-positiivne Tanel ei ole, neist analüüsides sai ta kaheaastaselt

vabaks, kuid C-hepatiidiga seotud analüüse käime andmas kaks korda aastas. C-hepatiidi ravi on pikk ja aeganõudev.

Löömine ja hammustamine on nüüdseks tublisti vähenenud. Tööd on veel palju ning laps vajab suunamist, hoolt ja tuge, koos töötame emotsionaalse stabiilsuse kallal. See aasta on meid tohutult liitnud ja perekonnaks kasvatatud – võin kindlusega öelda, et oleme kohanenud ega kujuta ette elu ilma Tanelita. Ka praegu istub pojake süles, kammib mu pikki juukseid ja musitab. Samuti oleme nüüd Oma Pere organisatsiooni liikmed, et olla üks toredast perest, kust saab alati vajadusel abi ja tuge.

Mäletan, kuidas lastekodutöötaja rääkis, et kui Taneli bioloogiline ema viimast korda poega külastas (too oli siis aastane), ütles ta, et ei hakka lapse edasist elu segama ja loodab, et ehk leitakse talle parem ema. See toob mulle siiani pisarad silma ja olen sellele naisele ülitänuväärne, et ta ei teinud aborti ja et meil on nüüd poeg. Ma siiralt loodan, et ehk kunagi suudab ta ka iseendaga rahu teha.

Infot lapsendamise kohta

- Lapsendaja vanuse ülemist piiri pole määratud. Beebi lapsendamiseks võiks naine olla sellises vanuses, mil bioloogiliselt on võimalik veel ise sünnitada (varased neljakümnendad), sellest vanemas eas sobib lapsendamiseks veidi suurem laps.
- Lapsendada saavad ka üksikud naised. Tähtis on, et naisel on olemas tugivõrgustik.
- Koos lapsendamiseks peab paar olema abielus.
- Lapsendaja füüsiline puue ei ole lapsendamisel takistuseks. Tähtis on toimetulek lapse eest hoolitsemisel.
- Üleliigset bürokraatiat ei ole. Tuleb täita avaldus, läbida pereuring ja käia PRIDE koolitusel.
- Lapse ootamise aeg on lapsevanemaks kasvamise aeg. Kui avaldus on sisse antud, kasutage kõiki võimalusi, et lisamaterjale lugeda, grupinõustamisel käia jne. Vt lähemalt www.omapere.ee.
- Oluline ei ole elamispinna ja sissetuleku suurus, vaid suutiikkus rahuldada lapse arenguvajadusi.
- Kui peres juba kasvavad oma lapsed, on väga tähtis kuulata nende arvamust, kui soovitakse uut last perre võtta.
- Väga oluline on tugivõrgustik, toetavad inimesed (vanaemad-vanaisad, tädid-onud, sõbrad).
- Eesti-sisese lapsendamise puhul on tähtis, et lapsendajad elaksid alaliselt Eestis. Kui eestlastest lapsendajad elavad teises riigis ja soovivad Eestist pärit last lapsendada, käsitletakse seda rahvusvahelise lapsendamisena.
- MTÜ Oma Pere pakub toetust kõikidele lapsendaja-, hooldus- ja eestkosteperele üle Eesti.
- 26.-30. septembrini toimub teist korda üle-eestiline lapsendamisnädal. Rohkem infot aadressil www.omapere.ee ja MTÜ Oma Pere Facebooki-lehel.